

О. В. Колишкін

канд. пед. наук, доцент кафедри
корекційної та інклюзивної освіти
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

МОДЕЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА

Докорінне реформування й удосконалення національної системи освіти внаслідок високої динамічності соціально-економічних процесів і трансформацій в Україні потребує безперервного оновлення теоретико-методологічного підґрунтя цієї галузі. Не є винятком у цьому контексті й корекційна освіта, пошуки нової парадигми якої відображаються в розвитку її науково-практичної основи – корекційної педагогіки .

Проблемам підготовки вчителів-дефектологів присвячені дослідження українських вчених С. П. Миронової, В. М. Синьова, О. П. Хохліної, М. К. Шеремет та ін. [1; 5]. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, аспекти професійної підготовки вчителя-дефектолога висвітлені недостатньо і потребують подальшого обґрунтування.

Визначення підходів до моделі діяльності вчителя спеціальних загальноосвітніх закладів в сучасних умовах є актуальним. Під моделлю спеціаліста розуміють аналог його діяльності, виражений у репрезентативних характеристиках, які виділяються при дослідженні умов функціонування та існування сукупності спеціаліста. Це опис упорядкованої сукупності професійних цілей, функцій і якостей спеціаліста, необхідних для ефективної його діяльності відповідно до потреб зазначеної виробничої сфери [3].

У науково-педагогічних джерелах модель спеціаліста розглядають як професіограму, що уявляє собою своєрідну модель діяльності й особистості педагога, яка відображає його основні функції і визначає перелік основних педагогічних знань, умінь, особистісних якостей [2].

Наукове вивчення педагогічної діяльності будується на принципах порівняльного дослідження, якісно-кількісного аналізу та системного підходу до побудови її моделей. З огляду на системність дослідники моделей педагогічної діяльності виділяють її структурні компоненти; функції; уміння,

здібності та основні якості педагога. Конкретний вибір моделі залежить від завдань дослідження, його концепції. Проте незалежно від них у більшості моделей чільне місце посідає опис діяльності педагога.

Професійна діяльність корекційного педагога спрямована на досягнення мети спеціального освітнього закладу, визначеної „Положенням про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат (школу, клас) України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку”: розвиток і формування особистості, забезпечення соціально-психологічної реабілітації і трудової адаптації учня, виховання в нього загальнолюдських цінностей, громадянської позиції. Конкретизація цієї мети здійснюється через виконання основних професійних завдань залежно від посадових обов’язків педагога.

Професійний рівень діяльності корекційних педагогів не може бути однаковим. Для оцінки рівня професійної майстерності фахівця та стимулювання його професійного зростання у кваліфікаційній характеристиці вчителя-дефектолога застосовуються наступна класифікація за категоріями й вимогами: вища, I, II категорії та спеціаліст [4]. Ці оцінки є недостатньо досконалими, оскільки не охоплюють повною мірою всіх видів професійної діяльності зазначеного фахівця. Структуру педагогічної діяльності корекційного педагога повинна виглядати наступним чином [3]:

- суб’єкт – корекційний педагог;
- об’єкт – особистість дитини з порушеннями психофізичного розвитку;
- мета – розвиток і формування особистості;
- дії – посадові обов’язки, визначені кваліфікаційною характеристикою вчителя, вихователя певного закладу;
- засоби – методи і засоби навчання і виховання; корекційні засоби і прийоми; особистість корекційного педагога;
- продукт – освіченість і вихованість особистості; психічні новоутворення.

Зміст діяльності деталізується видами та напрямками роботи. У змісті фахової діяльності корекційного педагога виділяють: навчальну, виховну,

корекційну, методичну роботу, роботу з батьками вихованців, науково-дослідну і пропагандистську діяльність.

Діяльність вчителя-дефектолога повинна реалізовуватись через здійснення наступних функцій:

- діагностичної – різнобічне вивчення дитини з порушеннями психофізичного розвитку, виявлення можливостей дитини;

- орієнтаційно-прогностичної – моделювання педагогічного процесу, визначення завдань корекційно-виховної роботи та етапів її здійснення, прогнозування результатів навчально-виховної та корекційної роботи;

- конструктивно-проектувальної – планування змісту та методики навчальної, виховної і корекційної роботи, проектування власної майбутньої діяльності та поведінки при взаємодії з вихованцями, їхніми батьками, колегами, представниками громадських організацій;

- корекційної – виправлення чи послаблення порушень психофізичного розвитку дитини, профілактика ускладнень структури дефекту, створення умов для розвитку дитини з обмеженими можливостями, навчання батьків окремим корекційним прийомам і методам;

- організаційної – включення дітей у заплановану освітньо-виховну і корекційну роботу, організація різних видів діяльності дітей, організація власної діяльності;

- інформаційно-пояснювальної – відбір і опрацювання інформації (наукової, світоглядної, морально-естетичної), інформування батьків і громадськості про проблеми дітей з обмеженими можливостями, їх потенційні можливості та перспективи;

- комунікативно-стимулювальної – встановлення адекватних взаємовідносин і адекватне спілкування з дітьми, батьками, колегами, стимулювання дітей до активної діяльності, заохочення громадських та інших організацій до розв'язання проблем дітей різних нозологій;

- аналітико-оцінювальної – аналіз процесів навчальної, виховної, корекційної роботи, виявлення позитивних сторін та недоліків у професійній

діяльності, у діяльності дітей; порівняння досягнутих результатів з визначеною метою і завданнями;

– дослідницько-творчої – робота з професійно значущими літературними джерелами та періодичними виданнями, застосування педагогічної теорії, новітнього педагогічного досвіду, пошуки шляхів удосконалення навчально-виховного процесу і корекційної роботи, формування індивідуального педагогічного стилю.

На сучасному етапі розвитку суспільства у використанні різних педагогічних систем в освіті осіб з порушеннями психофізичного розвитку важливим виявляється готовність майбутнього фахівця, сучасного вчителя-дефектолога до експериментальної роботи, інноваційної діяльності.

Модель сучасного вчителя-дефектолога має містити вимоги до рівня компетентності, розвитку і вихованості фахівця з огляду на виконання ним трьох найважливіших функцій: навчання, розвитку, виховання з обов'язковим урахуванням підвищення рівня педагогічної майстерності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія / А. А. Колупаєва. – К. : Педагогічна думка, 2007 р. – 458 с.

2. Колишкін О. В. Корекційна освіта : вступ до спеціальності : навч. посіб. / О. В. Колишкін. – Суми : Університетська книга, 2013. – 392 с.

3. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. – 304 с.

4. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб. / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва; за заг. ред. С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. – 264 с.

5. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофрено-педагогіка : підруч. / В. М. Синьов. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Ч. I. – 238с.